

Tárgytematika

Mai magyar társadalom

NGF_SM043_1

Tárgyfelelős neve: dr. Csizmadia Zoltán

Félév: 2014/15/2

Beszámolási forma: Folyamatos számonkérés

Tárgy heti óraszám: 2/0/0

Tárgy féléves óraszám: 0/0/0

OKTATÁS CÉLJA

A kurzus célja egyrészt a magyar társadalom jelenkori állapotának és fő változási folyamatainak bemutatása, másrészt pedig azon jelenségek tárgyalása, amelyek kitüntetett szerepet kapnak a társadalomtudományi kutatásokban. Magyarország – és általában a közép-kelet-európai átmeneti társadalmak – esetében a társadalmi modernizáció pályái korlátozottak, bizonyos esetekben zártak voltak a rendszerváltások idejéig. Ennek köszönhetően a szükségszerű gazdasági és társadalmi integrációs folyamatok felgyorsulva; nehézségekkel és válságokkal övezve mentek végbe. Magyarország és a magyar társadalom globális hálózatokba, folyamatokba való bekapcsolódása sajátos, a nyugat-európaiától eltérő képet mutat. A kurzus a fentiekben vázolt kettős célt szem előtt tartva az alábbi megközelítésmódokra koncentrál: 1. A magyar társadalom jelenlegi állapotának bemutatása a társadalomtörténet, a társadalmi struktúrakutatás valamint a társadalomstatisztika eszköztárának felhasználásával 2. A vizsgált jelenségek és folyamatok összehasonlítása a nemzetközi trendekkel, különös tekintettel Európára. Az előadások során nemcsak a tárgyalt társadalmi jelenségekkel, illetve folyamatokkal kapcsolatos fogalmak és történeti jellegű utalások kerülnek elő, hanem minden esetben – ahol lehetséges – kísérletet teszünk a kapcsolódó empirikus kutatások legfontosabb adatainak, eredményeinek bemutatására.

TANTÁRGY TARTALMA

1. A magyar társadalom szerkezeti változásainak elméleti alapjai (struktúra, rétegződés és mobilitás) 2. A szocialista régi struktúra 3. A rendszerváltás és társadalmi változás, társadalmi következmények 4. Régi-új társadalmi osztályok és rétegek 5. Kiemelt demográfiai csoportok és etnikai tagoltság 6. Demográfiai helyzet 7. Társadalmi mobilitás 8. Egyenlőtlenségek és szegénység 9. Életminőség, életmód, életstílus, fogyasztás 10. Kultúra, értékek és normák 11. Kisebbségek, szubkultúrák (faj, nemzetiség, etnikum, másság stb.) 12. Deviancia, bűnözés 13. A társadalom egészségi állapota

---

SZÁMONKÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERE

Félévközi követelmények: a) Házi dolgozat készítése egy a heti foglalkozások témájához kapcsolódó, de szabadon választott társadalmi kérdés, probléma aktuális helyzetének feltárása, elemzése céljából (önálló dolgozat, nyomtatott formában, 8000-10 000 karakter terjedelemben, a fenti vagy új szakirodalmak, illetve akár statisztikai források, sajtóanyagok, dokumentumok, vizuális információk felhasználásával). Értékelés: 1-5 terjedő érdemjeggyel. Beadási határidő: szorgalmi időszak utolsó előtti hetének tanórása. b) Zárthelyi dolgozat Írásbeli dolgozat, rövid tesztszerű kérdésekkel a tárgyi tudás felmérése céljából. 12 kérdés, 12 megszerezhető pont. Ponthatárok: 0-4 elégtelen; 5-6 elégséges; 7-8 közepes; 9-10 jó; 11-12 jeles Időpont: szorgalmi időszak utolsó előtti heti tanórájának első 20 perce. Foglalkozásokon való részvétel: A foglalkozásokon való részvétel kötelező, háromnál több óráról való igazolatlan hiányzás a tárgy aláírásának megtagadását vonja maga után. Értékelés: A folyamatos számonkérési típusú tantárgy esetében a félévvégi érdemjegy meghatározásának módja, bejegyzés utolsó időpontja a szorgalmi időszak utolsó napja. A végső érdemjegy a két félévközi követelményre adott rész érdemjegy átlaga.

KÖTELEZŐ IRODALOM

Az ismeretek elsajátításához felhasználható írott, vagy elektronikus formájú kötelező tananyagok: ☞ Böhm Antal 2007: Az ezredforduló magyar társadalma. Budapest: Rejtjel Kiadó. (Második, átdolgozott kiadás) 13-187. ☞ Andorka Rudolf 2006: Bevezetés a szociológiába. Budapest: Osiris Kiadó. (Második, javított és bővített kiadás) – Elsődlegesen a „Magyarországi helyzet” és a „Változások az ezredfordulón” című alfejezetek. Az ismeretek elsajátításához felhasználható írott, vagy elektronikus formájú ajánlott tananyagok: ☞ Kovách Imre (szerk) 2006: Társadalmi metszetek. Budapest: Napvilág Kiadó. Egyénileg feldolgozandó szakirodalmak listája Az államszocializmus társadalomszerkezete a. Germuska Pál (2003): Ipari város, új város, szocialista város. Korall. 11-12. szám. <http://epa.oszk.hu/00400/00414/00008/pdf/11germuska.pdf> b. Karlaki Orsolya (2008): Autó-mobil? Személygépkocsi-használat a Kádár-korszakban. Múltunk. 3. szám. <http://epa.oszk.hu/00900/00995/00015/pdf/karlakio08-3.pdf> c. Sik Endre (1997): A kgst-piachely a mai Magyarországon. Közgazdasági Szemle. 4. szám. <http://epa.oszk.hu/00000/00017/00026/pdf/sik.pdf> Rendszerváltás és társadalmi átalakulás, a rendszerváltás társadalmi következményei a. Lengyel György (2006): Vázlat a rendszerváltás, az elitváltás és a piaci átalakulás kapcsolatáról. Erdélyi Társadalom. 2. szám http://erdelyitarsadalom.adatbank.transindex.ro/pdfdok/et6-4_tanulmany_1_1.pdf b. Andorka Rudolf (1996): A társadalmi egyenlőtlenségek növekedése a rendszerváltás óta. Szociológiai Szemle. 1. szám. <http://www.mtapti.hu/mszt/19961/andorka.htm> c. Kornai János (2007): Mit jelent a rendszerváltás? Kísérlet a fogalom tisztázására. Közgazdasági Szemle. 4. szám. <http://www.kornai-janos.hu/Kornai2007%20Mit%20jelent%20a%20rendszervaltas%20-%20KSz.pdf> Magyarország népesedési folyamatainak alakulása az elmúlt fél évszázadban a. Habcsek László – Pákozdi Ildikó (2004): Az elöregedő társadalom szociális kihívásai. Esély. 3. szám. b. Hárs Ágnes (2009): Nemzetközi migráció a számok és a statisztika tükrében. Statisztikai Szemle. 7-8. szám. http://www.ksh.hu/statszemle_archive/2009/2009_07-08/2009_07-08_682.pdf c. Földházi Erzsébet (2009): Családszerkezet. in: Demográfiai portré 2009. KSH, Bp. http://www.demografia.hu/letoltes/kiadvanyok/DemPort/09foldhazi_csaladszerkezet.pdf A magyar társadalom jelenkori állapota – társadalmi mobilitás a. Róbert Péter (1990): Társadalmi mobilitás. in: Társadalmi Rióport 1990. TÁRKI, Bp. http://www.tarsadalomkutatas.hu/kkk.php?TPUBL-A-296/publikaciok/tpubl_a_296.pdf b. Németh Renáta (2006): A társadalmi mobilitás változásai Magyarországon a rendszerváltás folyamán. Szociológiai Szemle. 4. szám. <http://www.mtapti.hu/mszt/20064/002.pdf> c. Blaskó Zsuzsa (1999): Kulturális tőke és társadalmi mobilitás. Szociológiai Szemle. 1. szám. <http://www.mtapti.hu/mszt/19991/blasko.htm> A magyar társadalom jelenkori állapota – életminőség, életmód, életstílus a. Susánszky Éva – Szántó Zsuzsa (2003): Szociokulturális környezet, megküzdési stratégiák, életminőség. Szociológiai Szemle. 2. szám. <http://www.mtapti.hu/mszt/20032/004.pdf> b. Valuch Tibor (2008): Csepel bicikli, Caesar konyak, Symphonia, Trapper farmer – A fogyasztás és a fogyasztói magatartás változásai a szocialista korszakban. Múltunk. 3. szám. <http://epa.oszk.hu/00900/00995/00015/pdf/valucht08-3.pdf> c. Falussy Béla – Vukovich György (1996): Az idő mérlegén (1963-93). Társadalmi Rióport 1996. <http://www.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/pdf/a886.pdf> A magyar társadalom jelenkori állapota – bűnözés, deviáns viselkedési formák a. Csukonyi Csilla – Münnich Ákos (2004): A kábítószer-fogyasztás lélektani háttere a középiskolások körében. Új Pedagógiai Szemle. 3. szám. <http://epa.oszk.hu/00000/00035/00080/2004-03-ta-Tobbek-Kabitoszer.html> b. Robin Room (2005): Az alkohol- és droghasználathoz kapcsolódó stigma és szociális egyenlőtlenségek. Addictologia hungarica. 3. szám. http://www.addiktologia.hu/article_pdf/151.pdf c. Herczog Mária (2008): Ifjúság, bűnözés, devianciák. Új Ifjúsági Szemle. 2. szám. http://www.uisz.hu/archivum/uisz_19_20_herczog.pdf A magyar társadalom jelenkori állapota – szegénység, a kiemelt demográfiai csoportok problémái a. Szoboszlai Zsolt (2004): Szegénység, marginalizáció, szegregáció, Tér és Társadalom. 4. szám http://www.rkk.hu/TET/2004_3/TET20043.pdf (a linken a folyóirat teljes száma megtalálható, a második cikk lesz, a 23. oldaltól) b. Rákó Erzsébet (2010): A gyermekszegénység gyermekvédelmi aspektusai. Fordulópont. 1. szám. http://www.fordulopont.hu/fp-47_rako.pdf c. Medgyesi Márton (2002): A szűkös öregség: az idősök jövedelmi helyzete a kilencvenes években. Szociológiai Szemle. 4. szám. <http://www.mtapti.hu/mszt/20024/medgyesi.htm> A magyar társadalom jelenkori állapota – politikai aktivitás és preferenciák a. Csákó Mihály et al. (2000): Politikai szocializáció Magyarországon a kilencvenes években Szociológiai Szemle. 1. szám <http://www.mtapti.hu/mszt/20001/csakom.htm> b. Karácsony Gergely (2005): A történelem fogságában. Generációk, életutak és politikai preferenciák Magyarországon. in: Angelusz – Tardos (szerk.): Törések, hálók, hidak. Választói

magatartás és politikai tagolódás Magyarországon. http://www.karacsonygergely.hu/letoltesek/karacsony2005_tortenelem.pdf c. Fábrián Zoltán – Tóth István György (2008): Pártpreferencia-csoportok politikai azonosulása és redisztribúciós attitűdjei. TÁRKI kutatási jelentés http://www.tarsadalomkutatás.hu/kkk.php?TPUBL-A-823/publikaciok/tpubl_a_823.pdf A magyar társadalom jelenkori állapota – kisebbségek és határon túli magyarság a. Kemény István – Jankó Béla – Lengyel Gabriella (2005): A cigányság főbb jellemzői. in: Kemény-Jankó-Lengyel: A magyarországi cigányság 1971-2003. Gondolat-MTA KI http://www.mtaki.hu/docs/kemeny_jankó_lengyel_moi_ciganysag/01_cigany_nepesség_főbb_jellemzői.pdf b. Gyurgyik László – Horváth István – Kiss Tamás (2010): Demográfiai folyamatok, etnikulturális és társadalmi reprodukció. in: Bitskey Botond (Szerk.): Határon túli magyarság a 21. században. http://www.magyariskola.hu/letoltes/Htm_konyv.pdf c. Tóth Ágnes – Vékás János (2003): Nemzeti és etnikai kisebbségek Magyarországon. MTA Kisebbségkutató Intézet http://www.mtaki.hu/docs/toth_agnes_vekas_janos_nemzeti_kisebbségi_adatok_2001_cenzus_baratsag_2004_05pdf.pdf